

Ötszázszor ezren megszállottuk üket,
Harmada ott hagyá kedves életünket,
Két fa, körösztüül dult, meggyőz mibennünket,
Minket törököket, ti hiveiteket.

Az okos Alderán szavaiban éppúgy benne rejlik a „varázseszköz” iránti megvetés („Két fa, körösztüül dült . . .”), mint a török figurákba transzponált reálpolitikus tisztánlátás; ezúttal a krisztusi példa interpretálásának szabatosága. Az Alderán beszédében aláhúzottak keresztény nézőpontból is érvényesek. Király Erzsébet figyelte meg és elemezte azt az összefüggést, ami az Alderán-beszéd és a *Feszületre* érvelésében szó szerint is közös (XIV. 32–7):

..... égben hagyta istenségét,
S az földön felvette embernek személyét –

Hej, mert te ezeket mind föttig letetted,
Égi hatalmadat, nagy istenségedet;
Az emberi testet magadra felvetted,
Azért hogy hullathasd érettünk véredet.

Krisztus „tehát önként lemondott azokról az isteni attribútumokról, amelyek révén megszabadulhatott volna a szenvedéstől”; erre utal Alderán is.

(Folytatjuk)

K Huszár Tibor: **BESZÉLGETÉSEK** (Magvető, 1983). A szerző beszélgetőpartnerei (Cs. Szabó László, Fejtő Ferenc, Kovács Imre, Gombos Gyula, Nagy Ferenc, Kiss Sándor, Püski Sándor) nem a mai korról vallanak, de a kérdések és a válaszok jelenkori szemléletünk vákuumairól szólnak, azokról, amelyek 1984-ben is mélységesen érdekelnek bennünket: a harmincas-negyvenes évek értelmiségi mozgalmairól alkothattunk hiteles képet. „A »Neokonzervativizmus«, »neoliberalizmus«, »szociáldemokrácia«, »nemzeti radikalizmus«, »népi mozgalom jobb- és balszárnya«, a Márciusi Front, a kommunista diákmozgalmak a kulcsszavai az e kötetben szereplő beszélgetéseknek” – írja Huszár Tibor a kötet utószavában. Kovács Imre, Cs. Szabó László, Nagy Ferenc 1947-ben, Fejtő Ferenc a Rajk-per hónapjaiban, Kiss Sándor és Gombos Gyula 1956-ban hagyta el az országot. Az is kiderül a könyvből és az évszámokból, hogy ezeket az alapvetően demokratikus gondolkodású embereket a sztálinizmus és a rákosizmus távolította el a szocialista rendszertől. Közülük többen kifejezetten baloldali beállítottságúak voltak ab-

ban az időszakban, amikor a baloldali gondolkodásért még meghurcoltatás és börtön járt. Fejtő Ferencet a Kommunista Párt tagjaként tartóztatták le, Kovács Imre pedig a *Néma forradalom* című könyvéért börtönt szenvedett. Mindnyájan kapcsolatban voltak a Márciusi Fronttal, a szárszói találkozóval.

Cs. Szabó László mondja – Illyés Gyula gondolatát idézve –, hogy Magyarországon az íróknak olyan feladatokat kell vállalniuk, „amelyeket szerencsésebb országokban (szerencsésebbet mondok) irodalmon kívüli intézmények töltenek be. Mármostan bizonyos fokig megtiszteltetés és külön rang magyar írók számára, hogy a nép tőlük vár eligazítást majdnem mindenben.” Ezt a feladatot az akkori értelmiségiek és irodalmárok nagyrészt teljesítették. A beszélgetések során kirajzolódnak a kor uralkodó eszmeáramlatai, s Huszár Tibor kérdései lavinaként indítják el a gondolatokat az interjúalanyokban, akik közül hárman sajnos már nem élnek. A beszélgetés műfaja itt a tényirodalomhoz közelít. Értekes, érdekes olvasmány.

v. t.